

metan ne niječe. A tko će moći prihvatiti misao, da to sve biva slučajno? Zar slučaj tako stalno djeluje?

Da tu mora biti svršnost vidi se još bolje iz bolesti, koja se javlja samo na živim bićima. Još nikad nijesmo čuli, da bi obolio kristal, teža itd. A u čemu je za pravo bolest, koja se javlja kod živog orgavizma? U tom, što sile, koje djeluju u organizmu, ili ne stoje u službi cijeline ili rade na štetu cijeline. Zato veli Englez W. Lewell: „Stanje zdravlja kao i neprestanog razvoja može se razumjeti jedino kao konačni rezultat svih procesa i sila, koje u raznim dijelovima biline i životinje djeluju prema svrhi“.

Ni nakaze, nepravilnosti, kržljivosti nijesu dokaz protiv cme, da u prirodi vlada mudra svršnost, nego je upravo preostavljaju. Narav teži za tim, da po stalnoj osnovi uobličio ono i to takvom tvrdokornošću, da je samo vanjske sile spriječe, da tu osnovu izvede, i tako nastane nakaza. Kao šle ortografske ili aritmetričke pogriješke pretpostavljaju pravilo — tako nepravilnost pretpostavlja ideal, koga narav nastoji ostvariti — ali ne može, jer je viša sila priječi.

U prirodi dakle vlada svršnost.

(Nastavit će se).

U „SAVREMENIM“ DNEVIMA.

Biti okružen historijskim ambijentom „nazatka“ iza sebe, a modernim, „savremenim“ napretkom pred sobom i oko sebe — znači: naći se u neprilici, ako hoćeš pero da zamoeiš i tamno da osvjetliš. Jer smion je to pokušaj uzeti danas na frontalni nišan propovjednike „savremenog“ narivanja o svim nutarnjim i vanjskim problemima. Ako si vezan na kakovu javnu karijeru, izlažeš se pogibli, da ti unište eksistenciju i bace te u kruhoborni rat. Ako živiš u zabiti, ne smiješ u javnosti ni pisnuti, a još manje kritikovati t. z. „novi društveni moral“, jer bit ćeš otpravljen onamo, „gdje ti je mjesto“. Dakle: budi intelektualnim „iluminizmom“ zadojeni „savremenik“, pa si — sretan! Taj na modernu ugođeni akord zvučio bi poprilici ovako: priduši šaptaj nutarnjosti! Sve prema diktatu praktičkog oportunizma. Ne pitaj za posljedice ovakvog školovanja: to bi bilo „nesavremeno!“ Naprijed, neprekidno naprijed, jer svaki pa i časoviti pokušaj sabranosti i povratka u se, bio bi zastoj na putu k „savremenom napretku“.

To je hrana po receptu moderne, koju treba gutati ne pitajući, da li je probavljiva ili neprobavljiva. To je cifra, koja matematički izračunana daje golemu glavnicu, a dušeyno promatrana — metafizičku nulu.

Ovakvo „savremeno“ naziranje najosjetljivije tangira os, oko koje se okreće ideal našega čovječstva; prodire dapače do njegove nutarnosti, da joj srčiku rastruje, ispije i rastoči. *Ali u našoj nutarnosti stoji nepredobitna kula, koju može da uzdrma nasrtaj sa strane, ali porušiti nikada! Jer imperativ zdrava razuma i jake volje provaljuje eruptivnom snagom napolje i prijatelju dovikuje: „Nazad! Moje je ovo tlo!“* —

Borba je gotova, koja triumpfu istine otvara put, jako trnjem posut... Reakcija nutarnosti protiv iznakažene „savremenosti“ otkriva pojavu diva i patuljka, koji se poput Davida i Golijata hvataju u koštac i naviještaju jedan drugomu rat do istrage...

Tako imamo dvije savremenosti. Jednu, da „savremeno“ ruši; drugu, da „nesavremeno“ gradi. Jednu konvencionalnu, eksperimentalnu; drugu nepristupačnu samovolji i igri s principima. Jednu, da sije korov savremenih laži; drugu, da čupa troskot nesavremenih istina.... — Za koju da se oduševiš?...

Jaz među ovim dvjema „savremenostima“ jest evo očit i nama, ako ćemo biti praktični ljubitelji istine, ne smije da bude svejedno, kojim putovima one idu. Jer jedan od ovih znači život, a drugi smrt... A mi smo u zadušljivoj atmosferi željni zraka i života!... — Istina je, da nas podade ova naša „savremena“ epoha; epoha, kojoj je milo svaki čas mijenjati vječno nepromijenljiva načela metafizičko-etičkog trojstva: istine, dobrote i ljepote. Ali mi za sve ovo znamo, sve vidimo i sve čujemo, pa ipak ima u nama srčanosti i snage, da s gnjušanjem odbijemo od sebe takvu „savremenost“, i ako nijesmo podobni, da se riješimo njena fizičkog ambijenta. Protiv diktata savjesti i razuma nema niti može da bude priziva, a on nam uprav neodoljivo šapće i nalaže, da se, dok je vremena, odupremo ovako iznakaženom značenju „savremenosti“, koja blati čovječji ponos i uništava njegovu sreću.

Pitamo se sada: koji je najnaravniji put, da se zabasili s dalekih periferija vrate žarištu? Odgovaramo s odličnim ljubiteljem ljudstva: vriednost shvaćanja o kulturno-etičkoj misiji odabranih narodnih jedinica, koje se ne će zadovoljiti slučajnim, izvještačenim kombinacijama, efemernim poput sapunjastih mjehurića, nego će udariti čvrste i solidne temelje narodne budućnosti. Materijal za gradnju ne treba tražiti; on se nalazi u riznici nepromljenljivih, zato vazda savremenih principa kršćanske vjere i morala, koji su kadri da zadovolje svim nutarnjim i vanjskim našim idealima, ovozemnim i pozemnim. Evo naše savremenosti, koja upravo zato, jer ne poznavrludanja i kompromisa, za nas znači energiju, znači život.

Znamo dobro, da ih ima (i među nama samima!) koji će doći s običnim prigovorima i natucanjem, kako se ovim putem ne da konsekvntno ni „savremeno“ ići, niti na ovim principima.

osnovati kompaktni filozofski sistem, ali možemo li mi za ovo hajati, kad izmišljotine vrijeđe, koliko i njihovi izmišljatelji, a istina ostaje vazda istina. Kažu nam, da metafizičko-etičke zaslade spadaju u carstvo sanja, jer su one „zastarjele, preživjele“ za današnji „napredni“, „električni“ i „savremeni“ vijek. Bolno priznajemo rušiteljima očinskih tradicija, da njihove tvrdnje nalaze realnu bazu u faktima, koji onemogućuju normalni razvoj duševnog i materijalnog života. Samo malo osvrta unaokolo.

„Moderna je Evropa na vrhuncu uljudbe i napretka“ — ovakvim frazama zaglušivali su nam uši novovjekli novotari. E pa dobro: recite nam, gdje je ta kultura, gdje li napredak? Nije li možda najvidljiviji dokaz „prosvjetljene“ i „unaprijeđene“ Evrope to, da se na „mirovnoj“ konferenciji u Parizu sastane 5—6 debeljaka i s njihovom „tebi ovo, meni ono“ — postanu „krojitelji pravde“ i „gromovnici mira?“ Ili je možda nezadovoljstvo masa dokaz kulture i napretka?! — Međutim ne treba postavljati upita i tražiti odgovora, jer nema stvari jasnije do ove.

Koliko se god naše moderno, „savremeno“ doba hvastalo, da je ljudstvu donijelo silni materijalni napredak i olakotilo mu fizičko življenje genijalnim izumima, ono mora pocrvenjeti pred činjenicom, da uza sva raspravljanja o humanitetu, uza sve naprezanje, da se zametnu zadnji tragovi negdanjih divljaštva i da se promakne svijetlo civilizacije: dospjesmo danas u stadij, u kojem se nalazilo ljudstvo, prije nego li je sinula luč Evandelja. Još su nam u duši živo ucijepljeni spomeni na razne „konferencije mira“, a da bismo mogli to prešutjeti. A što se sve pred našim očima zbiva i u privatnom i u javnom životu — ne treba spominjati. Poganluk — i ništa drugo!

Proživljujemo faktično danas ono t. zv. „naravno“ stanje ljudstva, koje je nekoć opstojalo u „imaginaciji engleskog filozofa Hobbesa, da je rat svih proti svima“ — najnužniji i najnaravniji! Posljedice? Individualni i kolektivni egoizam! Posljedice su to sasna nužne, sasna logične, a mogu se zvati „savremene“, jer su — razvratne.

Iz ovog čor-sokaka i labirinta, u koji nas je uvalio ateizam mi nalazimo samo jedan izlaz, koji nam pokazuju one tobože „stare“ i „nesavremene“ istine Evandelja. Jer kad bi se duboko shvatili i u praksi provodili oni vazda novi i vazda savremeni principi, da su svi ljudi djeca jednog istog nebeskog Oca; da je u svima utisnuta ista slika Gospoda Stvoritelja; da su svi otkupljeni dragocjenošću krvne otkupnine na Golgoti i da su svi određeni za istu, zajedničku otadžbinu „gore iznad zvijezda“, ne bi se narodi zatirali, ne bi se ljudi mrzili, ne bismo ni mi danas oplakivali gorku sudbinu svoje podjarmljene i kopitu tuđinskom na milost i nemilost izručene braće. Ljudi bi skladno i zadovoljno živjeli. A svijet ovaj, sada tako gorak i čemeran, prometnuo bi se u pravi raj.

Dakle kršćanstvo iznova oživiti — to budi naš barjak! I onda ćemo bujici iznakažene „savremenosti“ moći da suprotstavimo neporušive nasipe prave savremenosti, t. j. života i neumrlosti.

Dalje ne ću, jer se bojim, da mi ispod pera ne izmakne još kakva „natražna“ misao, koja bi pred nosom „savremenih“ ljudi zaudarala „nesavremenošću“. Sreća da ih ipak još ima, u kojima sja luč čovječstva, svijetleći razumu i volji, da se do njega dovinu. Njima su upravljeni ovi reci, k njima lete ove misli. — Vi, koji sačuvaste neokaljano svetište svoje nutarnjosti, utješite se! Vi, koji u borbama s najžešćim silnicima obnemogoste, ohrabrite se! Jer On je velik i ne odbija iskajničke duše...

O da bi se shvatilo, zašto u zatišju niz lice teku tople suze!... O da bi se mnoge duše pripitomile i obnovile! O da bi se mnoge pameti — opametile! O da bi mnoga srca usplamtjela!... — Na putu prema Golgoti s uzdignutim križem ne bi se sustajalo, nego junački do vrha koracalo... Ne zaboravimo: pa ne znam kako i koliko bio naporan danji trud, opet u sumračju zazvoni *Zdravo Marija*... —

Dakle: „savremeni“ dnevni i nesavremeni događaji!... Izravnajmo ova protivurječja!

Utisak neprolaznih dojmova iz promatranja vječno savremenih, jer nepromljenljivih, istina, popraćen željama, da nađu odjeka: jest oslon gornjim recima. Nijesu te želje osamljene, jer ih uzastopce slijedi nada, da one, pa makar i ne odmah, mogu naći oživotvorenje u svima onima, u kojima nije ugasnuo plam želje za spoznanjem istine i nije oslabio žar čežnje za postignućem sreće. Oni pak, koji su još sapeti okovima zlobe i uskih vidokruga, nek se sjete, da ih od toga ne izbavlja materija i niskoća zemaljštine, nego veličina slobodnog duha. A sjaj istine s jedne strane, a svijetlo razuma potkrijepljeno odozgo s druge, obasjat će i rasplamtiti ohladnjele zakutke nutarnjosti te podići vrijednost čovječstva na visove, s kojih je bačeno.

Svi oni, koji budu sudjelovali u uvoj preznamenitoj misiji, oko obnove čovječanstva uopće, a svojeg naroda napose, bit će okrunjeni najsjajnijom aureolom, koju im može da podade ljudstvo: aureolom — apostolâ vječno savremenih istina...

Dubrovnik.

J. Viculin, O. P.

FRAZE KUKAVICA.

I kukavice imaju svoj riječnik, svoje omiljele fraze. I po tim njihovim frazama lako ćete ih upoznati. Da navedemo samo nekoliko rečenice ljudi bez energije. Već je klasička kukavica rekla: „Iniquissinam pacem antependendam esse iustissimo bello“.